

Büntethető az éhínség tagadása

"Nem csoda, ha Ukrajnában az 1930-as évek elején több százezer ember esett áldozatul a szárazság okozta éhínségnek – mondta nekem vállvonogatva egy fiatal amerikai kutató a volt moszkvai pártarchívum társalgójában. – Hiába, a természettel nagyon nehéz megküzdeni! Sztálint és a munkatársait nem lehet hibáztatni, hiszen ők megpróbálták megakadályozni a tragédiát. Az itt őrzött iratok arról szólnak, hogy a Kreml mindent megtett az ukrajnai éhezők megsegítésére."

Az ukránok kiéheztetése

A legalább olyan fölényes, mint amilyen hazug okfejtés erősen emlékeztet a Gulág-relativizálás vagy a holokauszttagadás mélységesen erkölcstelen és kihívóan cinikus érvrendszerére. Igaz, egyáltalán nem új jelenség. Egyidős a Kreml által mesterségesen előidézett éhínséggel: már 1932–1933-ban is elterjedt a magukat haladónak valló nyugati írástudók köreiben. Ha tudomást veszünk az ukránok elleni népirtásról, ha ezt egyáltalán szóba hozzuk, akkor a "reakció malmára hajtjuk a vizet", mondogatták a véleményformáló értelmiség prominens képviselői világszerte. Így fordulhatott elő, hogy a Pulitzer-díjas Walter Duranty, a The New York Times moszkvai tudósítója hétről hétre leírta, milyen pompásan élnek az ukrán parasztok: jobban táplálkoznak, mint a gazdasági világválság terhébe belerokkanó lengyel és német földművelők. Közben pedig ugyanaz a Duranty zokogva mesélt a moszkvai angol nagykövetnek az elnéptelenedett ukrán falvak határában látott temetetlen holtakról, a kannibalizmus borzalmas eseteiről.

Szokásjog és kettős mérce

A "kettős mérce" érthetetlen módon mindmáig élő szokásjogának engedelmeskedett G. B. Shaw is, amikor szovjetunióbeli látogatása végén, egy moszkvai sajtóértekezleten kijelentette, hogy soha életében, sehol sem evett olyan jóízűen, mint az "állítólag" éhínség sújtotta Ukrajnában. Meglehet, Kijevben csakugyan bőséges ebéddel traktálták a világhírű drámaíró. Azt azonban a szovjet fővárosban reggeli sétáin már a saját szemével láthatta, miként szedik össze a rendőrök a Moszkváig felvergődő, s ott koldulás közben éhen halt ukrán parasztok holttestét. A hivatalos ukrajnai adatok szerint az 1931–1933-as, mesterségesen előidézett éhínség idején Szovjet-Ukrajnában hétmillió ember pusztult el. Ebből hárommillió 18 év alatti gyerek volt. Rajtuk kívül belehalt a politikai leszámolásba csaknem háromnegyed millió, nagyrészt ukrán származású kubanyi kozák, aki ukrajnai

társaihoz hasonlóan nem volt hajlandó belépni a kolhozba. Ugyanezért a szovjethatalom ellen fellázadó kazahok negyven százaléka pusztult el vagy kényszerült elvándorolni az őseinek otthont adó sztyeppékről. A mesterséges kiéheztetés, a korábban Lenin által pozitív példaként emlegetett "gazdasági terror" módszere korántsem egyedüli alkotórésze volt a Kreml ukrajnai politikájának. Az éhínség előtt, alatt és utána is tízezzel kerültek kivégzőosztag elé vagy a Gulágra az ukrán értelmiség jeles képviselői, a néptanítók. Sőt azok a "nacionalista elhajlónak" nyilvánított párthivatalnokok is, akik az ukrán kultúra megtartását szorgalmazták. Egész járások lakossága pusztult éhen Ukrajnában, mert nem teljesítette a moszkvai főhivatalokban eleve irreálisan magasán megállapított gabonabeszolgáltatási kvótákat. A lesöpört padlásokon ezért a hatóságok nem hagytak vetőmagot. A településeket hermetikusan körbezárta a többnyire más szovjet köztársaságokból odavezényelt karhatalom, amelyet a hadsereg alakulatai is segítettek. A helyszínre érkező két politikai bizottsági tag, Molotov és Kaganovics nemzeti identitásukat látványosan megtagadó ukrán vezetőkkel végeztette el az irtóhadjáratot. Ukrajna nagy részében megtiltották, hogy a piacokon élelmiszert, gyufát és petróleumot áruljanak. Korlátozták a közlekedést, és vigyáztak rá, hogy a postán se jusson el hír a külvilágba a tragédia részleteiről. Miközben az ukrán falvakban a szerencsétlen, elborult agyú emberek lelegelték a zöldellő fák fiatal ágait, Sztálin utasítására a "szovjet dömping" jegyében nyomott áron exportálták az élelmiszert.

Törvényesített tabu

1933 őszén, akárcsak Orwell antiutópiájában, egyik napról a másikra megnyíltak az ukrán parasztok előtt a magtárak, a boltok, a piaci standok. Addigra azonban e büszke nemzet mobilis része kipusztult. Az ukrajnai éhínség egészen a Szovjetunió széteséséig tabu volt: a cenzúrahivatalok tilalmi listáin az elsők között szerepelt. Kiváltképpen Ukrajnában. Így fordulhatott elő, hogy az állampárt "agitprop" felelőse, Leonyid Kravcsuk – később a független Ukrajna első elnöke – idegesen magyarázta külföldi újságíróknak, hogy a szovjetrendszer mindent megtett az ukrán falvak felvirágzásáért. Közben pontosan tudta, hogy felmenői, ismerősei közül hányan haltak meg az éhínség éveiben. Gyógyír a túlélők és leszármazottaik lelkére, hogy az ukrajnai parlament – a kommunisták és néhány tucat Moszkva-barát baloldali képviselő tiltakozása ellenére – a napokban elfogadta az 1932–1933-as tragédiát népiirtásnak nyilvánító törvényt. Hamarosan börtönnel sújthatják azokat, akik azt állítják, hogy Ukrajnában nem volt mesterségesen előidézett éhínség.